

Darvasi László

Ugo Borgognoni
betegsége

1251. szeptember nyolcadikának napsütéses délelőttjén a bolognai Ugo Borgognoni olyat érzett, mint életében még soha, pedig száz felé közzeltett éveinek száma. Borgognoni, a hírneves sebész egy arab kolléga, Abulkázim igazán kitűnő Chirurgiáját lapozgatta éppen, amikor megborgongott, látása elhomályosult, kiverte a vérték.

Az jutott eszébe, hogy a halála érkezett el.
De nem, mégsem.

Elővette tehát a naplóját, és feljegyzéseket igyekezett készíteni. Hasztalan. Nem a toll ellenkezett, hanem a mondatokat vezető értelem futott minduntalan a hiábavalóság ingoványába. Borgognoni doktor egyetlen használható bekezdést nem tudott lejegyezni. E nyomorúságos állapot véglegesnek bizonyult, mintha valami idegen, nehéz anyag költözött volna a szívébe. S a hosszú életű tudós, akinek minden perce a figyelem, a mértékirtás, a tudomány tisztelésének jegyében telt, soha nem találkozott ilyen kitartó és különös, a lelkét és a testét egyaránt fogságban tartó állapottal. Belátta, súlyos, eddig fel nem jegyzett, talán éppen benne megszülető kórnak adott otthont a teste. Mindez csodálattal, és, valljuk meg, némi hiúsággal töltötte el.

Egész ősszel tűnődött, analizált. Kavargott Bologna körül az alpesi hó, mire rádöbbsent, a betegség gyógyíthatatlan. Az öreg sebész azt is megértette, földi ideje betelt. Végrendelkezett. Lezárta függő ügyeit, éppolyan gondnal és figyelemmel, miként a sebeket varrta be egykoron. Betegségéről, mivel képtelen volt rá, egyetlen szót sem írt le. Ám mielőtt meghalt volna, maradék erejét latba vető végső erőfeszítéssel még elnevezte Borgognoni-féle szomorúságnak.

Zlatko Perko,
az örökéletű

Mintha egyáltalán nem csodálkoztak volna Rovinj lakói, hogy egy illatos tavaszi reggelen a kanyargós utcákon, fenn a várban, továbbá a sirályoktól hangos kikötőben különféle feliratokat, hirdetőanyagokat és falragaszokat találtak, melyek ugyanarról az eseményről tudósítottak. Arról szóltak a hirdetések, hogy Zlatko Perko rovinji kovács elhatározta, örökéletű lesz, másképpen szólva, minden különösebb értesítés helyett tudatja, nem hajlandó meghalni, senki ne várja a halálát, előre lefizesett temetői parcelláját is visszaadja, továbbá arra kéri Rovinj igen tisztelt lakosságát, vegye tudomásul e nehezen megérlelt, sok álmatlan éjszaka után hozott elhatározást, s ha lehet, eztán már ne várja Zlatko Perko halálát.

Rovinj lakossága tudomásul vette Zlatko Perko elhatározását. Egy-két hónapon belül ez az elhatározás éppúgy hozzátartozott a város mindennapjaihoz, akár a kabócák zenéje, a szél, vagy az örökké dúdoló Adria. A hír persze, már hogy az isztriai kisváros várának közelében egy örökéletű kovácsmester izzítja a vasat, Nápolyba éppúgy eljutott, miképpen a belgrádi bazársorba. Tudósok is felkeresték Zlatko Perkót. Elképdedve, hitetlenkedve csóválták a fejüket, mindazonáltal hivatalos cáfolat vagy megerősítés kibocsátását senki sem tartotta szükségesnek. Zlatko Perkót politikusok, varázslók, bűbájosok és költők is meglátogatták, de ő csak a vállát vonogatta, mondván, valóban nem könnyű dolog az örök élet, viszont nem is lehetetlen, annyit azért mondhat, leginkább elhatározás kérdése.

Zlatko Perko 1885 szeptemberének első napján fulladt tengerbe, amikor a várossal szemközti kis szigetre ladikozott földmintát venni. Talán ittas volt, talán csak figyelmen. A rovinji halászok két nap keresés után találtak a halaktól megdézsmált tetemre. Zlatko Perkót abba a parcellába temették, melyet visszaadott évekké elelőtt. Némelyek megkönnyebbültek, mások zokogtak vigasztalanul, megint mások csak álltak némán és sápadtan, s ki tudja, miféle gondolatokat forgattak a fejükben. Mindenesetre figyelemreméltó fejlemény, hogy a temetés napján nem akadt rovinji polgár, aki nevetni merészelt volna.

Írni erősebb állapot, mint nem írni

– mondja Darvasi László

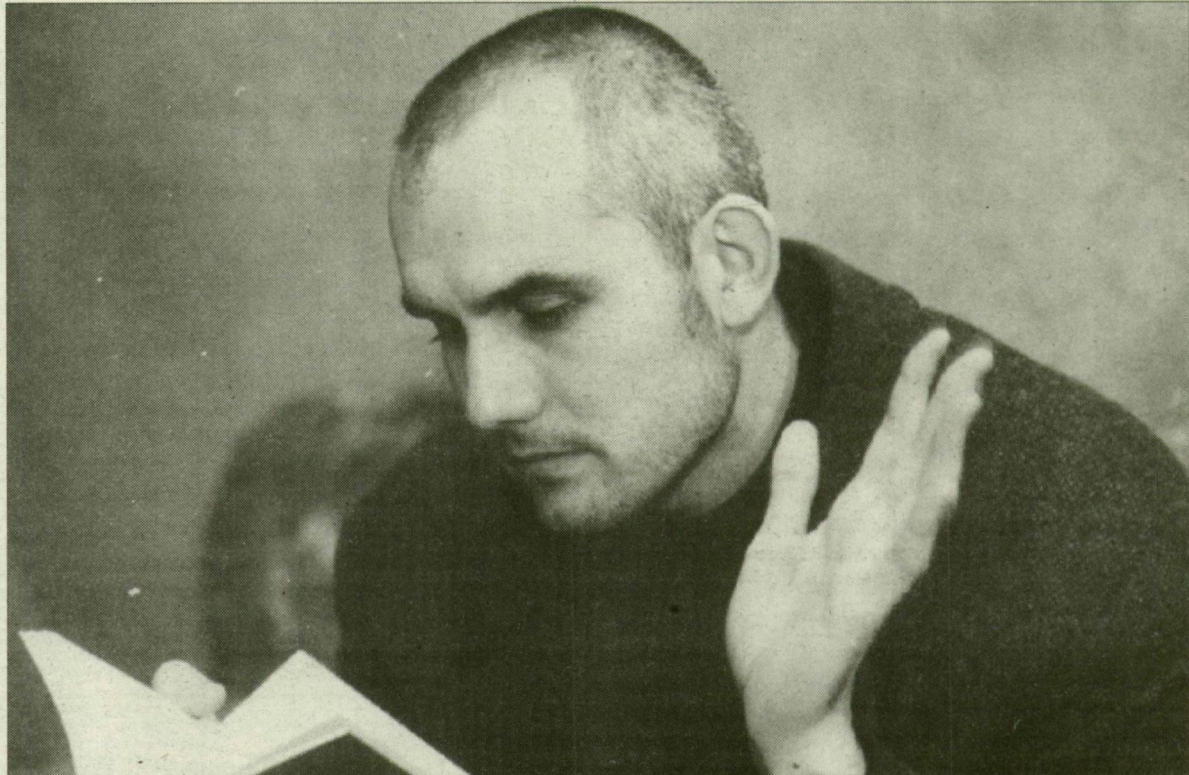
A napokban mutatták be Darvasi László új könyvét, A Kleofás-képregényt. Az Élet és Irodalom rendszeresen közli a fővárosi Írók Boltja eladási ranglistáját, ahol e kötet a negyedik helyen áll. Darvasi aktuális. De a kérdező számára ennél sokkal több. Darvasi íróember, mégpedig abból a fajtából, amelyiknél az író előtagot a mérleg másik serpenyőjében kiegyenlíti az ember utótag. Innentől nézve fölösleges, felszínes, sőt sértő dolog az író aktualitásáról beszélni, ugyanis Darvasiról szólva alighanem az a legjobb hír, hogy: van. Mi ezt szegedi büszkeséggel mondjuk, hiszen itt él, a mi munkatársunk, s mert a Kleofás könyvben van egy igazi szegedi kisregény 1910-ből, abból az évből, amikor a DM született.

● *Laci, nincs negyedév, hogy ne kapnál valamilyen méretes elismerést, hat könyved jelent meg, hoznak a folyóiratok, három színműved készült el, Esterházy és Nádas mellett említik a neved, az ÉS legjobb dolgozatói közé sorolnak, életműszereződésed van, veled saját kiadód, s ezt a féltelmetes erejű sodrást, sikerözönt igen jól tűröd. Így hát nem is itt kezdem a faggatózást, hanem a kicsinyítő képzőnél. Gyakran írod: Istenke. Miért?*

– Ha jól emlékszem, és persze nem biztos, hogy jól emlékszem, én Isten zavához kicsinyítő képzőt eddig csak tárcában ragasztottam. A tárcra elbíra ezt a kvaterkázó bizalmaskodást, mert a tárcában a világ akármely dolga kisebb, mégis ugyanakkora, mint valójában. A tárcában az Isten sem akkora, nem olyan mindenható és megfellebbezhetetlen, mint az Ószövetség féltelmes Istené, és nem is olyan, mint az Evangéliumok érzékenyebb machinátora. Azt gondolom, egy tárcra elbíra, hogy letegezzen Istent. Egy nagyregény biztosan nem bírja el. Néha azt is gondolom, Istennek jól esik, hogy olykor „csak” istenke. Képzeld csak el, vajon hogy érezné magát, ha mindenki a földtekén csak imádkozna hozzá, gyónna neki, temetne, házasságot kötne és keresztelne a nevében, és soha senki nem hívná sétálni, focizni, vagy egyszerűen csak beszélgetni egy sörátor alá.

● *Egyszer Konrád György azt mondta nekem a DM-nek adott interjújában, hogy minden apró tárgyat szeret az íróasztalán, az írás körül, magát a ceruza hegyezését is. Te hogy vagy ezzel: mit lehet szeretni az íróasztalon?*

– Néhány hónapja a Nappali Ház nevű irodalmi folyóirat közzétett egy körkérdést, amely így hangzott:

Nem tudom, Isten mindenható-e. Viszont írtak róla egy könyvet, s ez a könyv nyilván a legszebb és a legfontosabb könyv erre felé. (Fotó: Nagy László)

„Miért ír Ön?”. A magyar írók jelesit és a laphoz közel álló más szerzőket kérdezték meg, többek között engem is. A te kérdésed most tovább megy, mert azt is feltételezi, hogy szeretek írni. Igazad van, szeretek írni. És nem az a legjobb, el-készülök egy könnyvel, hanem, hogy benne lehetek. Az írás „közben-létét” szeretem, a szöszölést, a dolgozgatást, azt az érzést, amikor rátalálok egy megoldásra, egy fordulatra, amikor oda-jön hozzám egy mondat, és azt mondja, tessék, itt vagyok, le lehet jegyezni engem, jobbat úgyse találsz. Írni erősebb állapot, mint nem írni. Hogy bármi lehetséges. Nagy remények és tágasság, levegő. Az írás úgy tesz boldoggá, vagy adott esetben boldogtalanná, ahogy semmi más sem az életben. És talán azért írunk, mert már írtak előttünk. Ez egyszerűen nagyon kevés és nagyon sok. Vagyis elég. De lenne egy másik érvem is. Azért szeretek írni, mert ha írok, többet tudok, mint amikor nem írok. Ha például most azt mondanád, beszéljessünk, teszem azt a kegyelemről, nem igen tudnék értelmeset szólni. De ha adnál egy napot, vagy csak egy órát, hogy írjam le, mit gondolok, bizony leírnám, és nem jönnék zavarba. Írok, és nem tudom, hogy honnan tudom, amit tudok. Különös. Ám hogy általában mire megyek mindazzal amit megírtam, az megint más kérdés.

● *Isten mindenható...*

– ... én nem tudom, Isten mindenható-e. Azt sem tudom, jó-e. Nem tudom, meg-értő-e. Nem tudom, bír-e szánalommal, együttérzéssel, van-e benne jószándék... Viszont...viszont írtak róla egy könyvet, s ez a könyv, mondom én a keresztény kultúra szemellenzős fölényével, nyilván a legszebb és a legfontosabb könyv erre felé. Istennek tehát van egy Bibliája, és ez a tény kétségtelenül előnyére válik. Sokkal inkább, mint a templomok, az otyák, a gyóntatószékek, vagy példá-

ul a szentek, akik között meglehetősen sok a nekem ellenszenves, visszatetsző figura...

● *... szóval folytatom a kérdést: az író: minden-tudó?*

– Való igaz, hülyéskedve gyakran mondom, ha már minden érvem elfogyott egy vitában, hogy „tudom, hisz író vagyok”, vagyis az író mindent jobban tud. Az igazság viszont az, hogy az írói mindentudás gyakorlata a spájzban kuksol. Ahogy Ottlik mondja, az író egy ürge. Egy férfi, egy nő, anyja, apa, szomorú öregember, akárki. Hál'istennek vége annak a kelet-európai nyomorúságnak, hogy az író megmondja, mi van, kacsingat, kibeszél a szövegből, képet ír arról is, amire van egyenes mondat. Vége annak, hogy az író leleplez, kimond, prófétál, közbenjár és elintéz. Az író manapság mond valamit, és ez jó esetben tetszik, rossz esetben nem tetszik. Manapság nevelés az az író is, aki úgy ábrázol, mint ha mindent tudna, mi jár egyik vagy másik hőse, figurája fejében. De az én személyes ízlésemhez az sem áll túlzottan közel, ha valaki folyvást csak arra koncentrálna, hogy az író mit ír, és azt hogyan írja, s az írása volta-bizony leírnám, és nem jönnék zavarba. Írok, és nem tudom, hogy honnan tudom, amit tudok. Különös. Ám hogy általában mire megyek mindazzal amit megírtam, az megint más kérdés.

● *Kétszer kaptál több hetes ösztöndíjat Németországba, könyved is jelent meg. Novelláidat német földön a Rowohl Verlag fordította s nemsokára megjelenik a holland könyved is a Van Gennepe*

kiadónál. Fordításban látni a saját mondatodat, mondd, milyen?

– Őszintén szólva nem is annyira a lefordított mondatokat figyeltem, mint inkább magát a könyvet. A németek kemény borítójú könyvvel ajándékoztak meg – ezt manapság a Helikon és az Ab Ovo produkálja itthon –, és ennek a német könyvnek nagyon szép volt a borítója, hovatovább volt könyvjelzője is, úgynevezett mertett papírra nyomták, és a gerincen elrontották a nevemet. Ez így együtt volt nagyon szép. Ki nem állhatom, ha valami tökéletes.

● *Amikor meghalt Baka Pista, épp Pestről jöttél vissza, s keményen ittál. Az íróasztalomnál ülve, az én gépembe írtad a nekrológot, s amikor rányitottam, azt mondtad: gyere, csak strdogálok. Gondolom, karácsonykor gyertyát gyújtasz majd Pistáért.*

– Nekem Baka Pista az első igazi, személyes halottam. Láttam már nagyapámat és a nagyanyáimat felravatalozva, de gyerekfejjel. Most is csak azt tudom mondani, hogy Pista hiányzik. És a hiány nem gondolat, nem elgondolás, hanem valami zsigeri élmény. Súlyos beteg volt, fel lehetett készülni a halálára. Arra igen, de hogy nincs, és nem lesz többé, azt nem lehetett elgondolni. Hogy Pista nincs, egész egy-matretten. Jóvátehetetlen. Én erről beszélni se nagyon tudok. A gyertya égni fog.

● *Prózáidban a megszállt személyről az első bekezdés után sejteni lehet, hogy mi lesz a sorsa, ugyanis te úgy mozgatsz a műben, hogy már minden eldőlt. Azt olvasom, hogy már utána vagyunk mindennek, a világ jövőtehetetlen.. Nálad miért olyan végzeteszerű minden?*

– Nem tudom. Sőt azt gondolom, hogy bár sokszor eljátszok a végzeteszerűvel, inkább írásaim szerkezetéből következik valamiféle véres

és abszurd, máskor pedig groteszk vagy éppen morbid megoldás. Megannyi történet az elkerülhetetlenség szajftába mártogatva. A végzeteszerűben mégsem hiszek. Ma így írtam meg valamit, ha most hozzákezdnek, másfelé kanyarodna a történet. A végzetet ezekben a pillanatokban inkább formai követelménynek gondolom a katarzishoz vezető görögös úton. Ebben a kontextusban a katarzison azt értem, hogy úgy teszel le egy könyvet, jó lenne, ha még folytatódna. Szerintem az életet nem a végzet irányítja, hanem a hiba, a vétség. Hogy egy kicsit - vagy éppen nagyon - mindig minden el van rontva. Hogy lehet javítgatni, szerelni, újrakezdeni, szervizbe vinni az életet, az életünket. Az is lehet persze, hogy most nem úgy beszéljek, mint ahogyan írok, de momentán ezt gondolom.

● *Van-e saját Bibliád, s hogyan fogsz hozzá?*

– Van többek között egy kis fekete, műbőrkötéses Bibliám is, egy evangélikus lelkész-től kaptam jó tüzetendeje. Sokszor a Biblia találmára kiválasztott néhány mondatával megyek át az ébrenlét túlfelére, olyankor általában azt kérdezem, vajon mit mondott Isten nekem arra a napra, aztán szépen elszunnyadok. Hosszabb útra soha nem utaztam el, hogy Bibliát ne vittem volna magammal. Tudom, hogy a Bibliára más könyvet rátenni, ráfektetni nem szabad, s ha megéssük, és néha bizony megéssük, ilyenkor bocsánatot kérek. A Bibliába belehúzólok, tollal és ceruzával belerondítok, kérdőjeleket és felkiáltó jeleket rovak a margóra, és mivel író vagyok, át is from egyes fejezeteit. Megteszem, mert a Bibliát is írók írták. Az író pedig az íróból él. A Biblia roppant inspiráló, olykor szép, máskor kevésbé szép mondatok lenyűgöző gyűjteménye. Egyszerűen az én személyes Bibliám össze van firkálva. És éppen így az enyém, csak így, hogy „használva van”.